

BOLALAR ANTROPOMETRIK KO'RSATGICHLARINI YOSHGA VA JINSGA BOG'LIQ KO'RSATGICHLARI

Raxmonberdiyev Siddiqjon Sodiqjon o'g'li
Andijon Davlar tibbiyot instituti 2-kurs magistri

Komilov Shoxmirza Abdurahim o'g'li
Andijon Davlar tibbiyot instituti 2-kurs magistri

Matxoshimov Nodirjon Soyibjonovich
Central Asian Medical University Xalqaro tibbiyot universiteti katta o'qituvchisi
nodir_tib_83@mail.ru

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada mualliflar tomonidan, Farg'ona shahri sharoitida 7 yoshdan 12 yoshgacha bo'lgan bolalarda bo'y, tana vazni va ko'krak qafasi aylanasi ko'rsatkichlarining yoshga va jinsga bog'liq individual o'zgarishlari, jinsiy dimorfizmning shakllanish davrlari hamda bolalarda antropometrik ko'rsatkichlarning eng intensiv o'sish davrlari haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: Antropometriya, bo'y o'lchami, tana vazni, ko'krak qafasi aylanasi, ko'rsatgich, yosh-jins guruhlari, intensiv.

ANTHROPOMETRIC INDICATORS OF CHILDREN BY AGE AND SEX

ABSTRACT

In this article, the authors analyze gender-related individual changes in the indicators of height, body weight and chest circumference in children from 7 to 12 years of age in the conditions of the city of Fergana, periods of formation of sexual dimorphism and periods of the most intensive growth of anthropometric indicators in children.

Key words: Anthropometry, height, body weight, chest circumference, indicator, intensive.

KIRISH

Hozirgi kunda dunyo miqiyosida global muammolardan biri bo'lgan bolalar jamoasining salomatlik holatini himoyalash va mustahkamlash, ularning jismoniy va aqliy jihatdan etuk komil inson bo'lib shakllanishini ta'minlash har bir jamiyatning asosiy vazifalaridan biriga aylanmoqda [1,4,5,6].

Yangi O'zbekistonda bolalar davlatning eng asosiy va muhim bo'g'ini hisoblanib, jamiyatning mehnat, reproduktiv va intellektual bo'lagi hisoblanadi.

Jismoniy rivojlanish organizmda sodir bo'ladigan chuqur jarayonlarni aks ettiradi va genetik (endogen) hamda atrof-muhit (ekzogen) omillarga bo'liq holda shakllanadi [9,10,11].

Bugungi kunda bolalar salomatligini saqlash ilk bolalik davridan kompleks yondashuvni talab qiladigan dolzarb muammodir. Rossiya Federatsiyasida bolalarning salomatlik holati qoniqarli emas. Kam harakatlilik, harakatsiz turmush tarzi, noto'g'ri ovqatlanish, televizor va video o'yinlarga diqqatni kuchaytirish, yoshga mos kelmaydigan jismoniy, psixo-emotsional, psixosomatik yuklamalar yosh organizmning o'sishi va rivojlanishiga bevosita ta'sir qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqot mavzuga doir ilmiy maqola hamda adabiyotlar tahlili hamda statistik usullardan foydalangan holda olib borildi.

Jismoniy rivojlanish bolalar va o'smirlar salomatligining etakchi mezonlaridan biridir. Bu nafaqat o'sish jarayonlarining intensivligi, balki balog'atga etishish, bola tanasining moslashuvchan zaxiralari, endokrin, asab tizimlari, metabolizm va energiya faoliyati bilan chambarchas bog'liq [2,3,7,8].

Tadqiqotda Farg'ona shahrida yashovchi 7-12 yoshdagi bolalarning jismoniy rivojlanishi o'rganildi. Tadqiqotda 7-12 yoshdagi bolalar organizmning antropometrik ko'rsatkichlarida yoshga va jinsga bog'liq individual, shuningdek, sifat jihatidan sezilarli o'zgarishlar turli yosh davrlarida o'rganildi. O'rganilayotgan yosh davrlarida bo'y uzunligi, tana vazni hamda ko'krak qafasi o'lchamlari o'g'il va qiz bolalarda qiyosiy jihatdan tahlil qilindi.

Fargʻona viloyati Fargʻona shahrida yashovchi 5-umumtaʼlim maktabi 7-12 yoshli bolalarda boʻy, vazn va koʻkrak qafasining antropometrik koʻrsatkichlari oʻrganildi. Barcha guruhlar yosh va jins guruhlariga boʻlingan. Har bir yosh guruhida 7 yoshdan 12 yoshgacha boʻlgan oʻquvchilar 360 dan ortiq oʻgʻil-qizlardan iborat boʻldi.

Tadqiqot natijalari ushbu yoshdagi bolalarda boʻy koʻrsatkichlarining pastroq vazn koʻrsatkichlari bilan birgalikda ustunligini koʻrsatadi. Oʻgʻil bolalarda boʻy oʻsishi qizlarga qaraganda kuchliroqdir. Oʻgʻil bolalarda vazn ortishi teng ravishda sodir boʻladi, qizlarda vazn koʻrsatkichlarining oʻsishi 9 va 11 yoshda qayd etilgan.

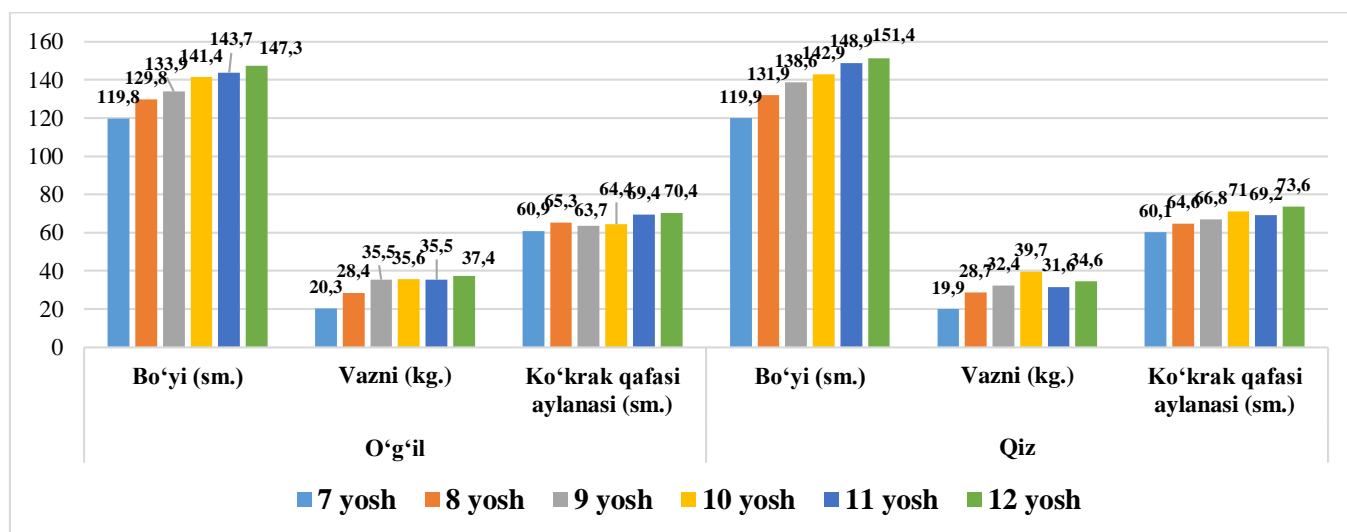
NATIJALAR

Fargʻona shahrida yashovchi 7 yoshli oʻgʻil bola oʻquvchilarning boʻy oʻlchamlari koʻrsatkichlari $119,8 \pm 0,6$ sm.ni, qiz bolalarda $119,9 \pm 0,8$ sm.ni, tana vazni koʻrsatkichlari oʻgʻil bolalarda $20,3 \pm 0,4$ kg.ni, qizlarda $19,9 \pm 0,8$ kg.ni, koʻkrak qafasi aylanasi koʻrsatkichlari oʻgʻil bolalarda $60,9 \pm 2,0$ sm.ni, qizlarda $60,1 \pm 1,0$ sm.ni, 8 yoshli oʻgʻil bola oʻquvchilarning boʻy oʻlchamlari koʻrsatkichlari $129,8 \pm 0,9$ sm.ni, qiz bolalarda $131,9 \pm 0,7$ sm.ni, tana vazni koʻrsatkichlari oʻgʻil bolalarda $28,4 \pm 1,1$ kg.ni, qizlarda $28,7 \pm 0,8$ kg.ni, koʻkrak qafasi aylanasi koʻrsatkichlari oʻgʻil bolalarda $65,3 \pm 0,9$ sm.ni, qizlarda $64,6 \pm 2,4$ sm.ni, 9 yoshli oʻgʻil bola oʻquvchilarning boʻy oʻlchamlari koʻrsatkichlari $133,9 \pm 1,5$ sm.ni, qiz bolalarda $138,6 \pm 0,8$ sm.ni, tana vazni koʻrsatkichlari oʻgʻil bolalarda $35,5 \pm 1,5$ kg.ni, qizlarda $32,4 \pm 1,0$ kg.ni, koʻkrak qafasi aylanasi koʻrsatkichlari oʻgʻil bolalarda $63,7 \pm 0,7$ sm.ni, qizlarda $66,8 \pm 1,0$ sm.ni, 10 yoshli oʻgʻil bola oʻquvchilarning boʻy oʻlchamlari koʻrsatkichlari $141,4 \pm 1,3$ sm.ni, qiz bolalarda $142,9 \pm 0,8$ sm.ni, tana vazni koʻrsatkichlari oʻgʻil bolalarda $35,6 \pm 1,9$ kg.ni, qizlarda $39,7 \pm 1,5$ kg.ni, koʻkrak qafasi aylanasi koʻrsatkichlari oʻgʻil bolalarda $64,4 \pm 0,5$ sm.ni, qizlarda $71,0 \pm 1,2$ sm.ni, 11 yoshli oʻgʻil bola oʻquvchilarning boʻy oʻlchamlari koʻrsatkichlari $143,7 \pm 0,8$ sm.ni, qiz bolalarda $148,9 \pm 0,8$ sm.ni, tana vazni koʻrsatkichlari oʻgʻil bolalarda $35,5 \pm 0,9$ kg.ni, qizlarda $31,6 \pm 0,8$ kg.ni, koʻkrak qafasi aylanasi koʻrsatkichlari oʻgʻil bolalarda $69,4 \pm 0,8$ sm.ni, qizlarda $69,2 \pm 0,8$ sm.ni, 12 yoshli oʻgʻil bola oʻquvchilarda esa boʻy oʻlchamlari koʻrsatkichlari $147,3 \pm 1,5$ sm.ni,

qiz bolalarda 151,4±1,4 sm.ni, tana vazni ko'rsatgichlari o'g'il bolalarda 37,4±1,1 kg.ni, qizlarda 34,6±0,4 kg.ni, ko'krak qafasi aylanasi ko'rsatgichlari o'g'il bolalarda 70,4±0,4 sm.ni, qizlarda 73,6±0,6 sm.ni tashkil etdi.

Farg'ona shahrida yashovchi 7-12 yoshli o'g'il va qizlarning bo'y, vazn va ko'krak qafasi aylanasi o'lchamlarining o'rtacha qiyosiy tahlili

Yoshi	O'g'il			Qiz		
	Bo'yi (sm.)	Vazni (kg.)	Ko'krak qafasi aylanasi (sm.)	Bo'yi (sm.)	Vazni (kg.)	Ko'krak qafasi aylanasi (sm.)
7 yosh	119,8±0,6	20,3±0,4	60,9±2,0	119,9±0,8	19,9±0,3	60,1±1,0
8 yosh	129,8±0,9	28,4±1,1	65,3±0,9	131,9±0,7	28,7±0,8	64,6±2,4
9 yosh	133,9±1,5	35,5±1,0	63,7±0,7	138,6±0,8	32,4±1,0	66,8±1,0
10 yosh	141,4±1,3	35,6±1,9	64,4±0,5	142,9±1,2	39,7±1,5	71,0±1,2
11 yosh	143,7±0,8	35,5±0,9	69,4±0,8	148,9±0,8	31,6±0,8	69,2±0,8
12 yosh	147,3±1,5	37,4±1,1	70,4±0,4	151,4±1,4	34,6±0,4	73,6±0,6

Farg'ona shahrida yashovchi 7-12 yoshli o'g'il va qizlarning bo'y, vazn va ko'krak qafasi aylanasi o'lchamlarining o'rtacha qiyosiy tahlili

MUHOKAMA

Fargʻona shahrida yashovchi 7-12 yoshli oʻgʻil bola oʻquvchilarning boʻy, vazn hamda koʻkrak qafasi oʻlchamlari koʻrsatgichlari tahlili shuni koʻrsatdiki, 7 yoshli oʻgʻil bolalarda boʻy oʻlchamlari, qizlarga nisbatan oʻrtacha 0,1 sm.ga, tana vazni koʻrsatgichlari oʻgʻil bolalarda qizlarga nisbatan 1,2 kg.ga, koʻkrak qafasi aylanasi koʻrsatgichlari oʻgʻil bolalarda, qizlarga nisbatan 0,8 sm.ga ortiqdigi aniqlandi. Oʻrganilayotgan 8 yoshli oʻgʻil bolalarda boʻy oʻlchamlari koʻrsatgichlari qiz bolalarga nisbatan kamayib oʻrtacha farq 2,1 sm.ni, tana vazni koʻrsatgichlari ham shunga mos ravishda 0,3 kg.ga, koʻkrak qafasi aylanasi koʻrsatgichlari esa oʻgʻil bolalarda 0,7 sm.ga ortiqdigi maʼlum boʻldi. 9 yoshli oʻgʻil bola oʻquvchilarning boʻy oʻlchamlari koʻrsatgichlari 4,7 sm.ga kamayganligi, tana vazni esa 3,1 kg.ga ortganligi, koʻkrak qafasi aylanasi koʻrsatgichlari esa oʻgʻil bolalarda qizlarga nisbatan 3,1 sm.ni kamligi kuzatildi. 10 yoshli qizlarning boʻyi oʻgʻil bolalarga nisbatan 1,5 sm.ga ortiqdigi, tana vazni koʻrsatgichlari esa mos ravishda qizlarda 4,1 kg.ga ortiqdigi, koʻkrak qafasi aylanasi koʻrsatgichlari ham oʻgʻil bolalarda 5,6 sm.ga pastligi aniqlandi. 11 yoshli oʻgʻil bola oʻquvchilarda boʻy oʻlchamlari koʻrsatgichlari qizlarga nisbatan 5,2 sm.ga kamligi, tana vazni koʻrsatgichlari esa oʻgʻil bolalarda 3,9 kg.ga ortiqdigi, koʻkrak qafasi aylanasi koʻrsatgichlari deyarli bir xilligi 0,2 sm.ga farq qilishi kuzatildi. 12 yoshli oʻgʻil bolalarda esa boʻy oʻlchamlari koʻrsatgichlari kamayib 4,1 sm.ni, tana vazni qizlarga nisbatan 2,8 kg.ga ortiqdigi, koʻkrak qafasi aylanasi koʻrsatgichlari esa oʻgʻil bolalarda kamayib, bu farq qizlarda 3,2 sm.ga ortiqdigi aniqlandi.

XULOSA

Xulosa oʻrnida shuni taʼkidlash lozimki, Fargʻona shahri sharoitida yashovchi 7 yoshdan 12 yoshgacha boʻlgan bolalarda tana aʼzolarining antropometrik koʻrsatkichlarining yoshga va jinsga bogʻliq individual farqlari mavjudligi aniqlandi. 7 va 8 yoshda oʻquvchilarning boʻy, vazn va koʻkrak qafasi oʻlchamlari koʻrsatgichlarida unchalik katta farq sezilmasada, 9, 10, 11 va 12 yosh guruhlarida qiz bolalarda, oʻsish surʼatlarini, oʻgʻil bolalarga nisbatan tezlashuvi yoki yuqorida

aniqlangan o'lichamlar kattaliklarini ortishi kuzatildi, bunday tafovutlarning yuzaga kelishida, qiz bola organizmidagi yoshga va jinsga bog'liq holda yuzaga keladigan morfofunktsional o'zgarishlar ta'siri ostida yuzaga kelishi mumkin degan xulosalar kelib chiqadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Алимова Н. П., Ильясов А. С., Камалова Ш. М. Показатели антропометрических показателей физического развития детей I периода детства Бухарской области //Research Journal of Trauma and Disability Studies. – 2022. – Т. 1. – №. 9. – С. 193-201.
2. Банецкая Н. В. и др. Исследование состояния компонентного состава массы тела девочек младшего возраста, занимающихся у-шу. – 2017.
3. Березин И. И., Сазонова О. В., Гаврюшин М. Ю. Сравнительный анализ антропометрических показателей физического развития школьников городов Самара и Пенза //Наука и инновации в медицине. – 2016. – №. 1. – С. 25-30.
4. Блинков С. Н., Левушкин С. П. Исследование физического развития городских и сельских школьников 7-17 лет Ульяновской области //Ученые записки университета им. ПФ Лесгафта. – 2015. – №. 4 (122). – С. 22-29.
5. Гаврюшин М. Ю., Березин И. И., Сазонова О. В. Особенности физического развития сельских школьников пензенского региона //Здоровье населения и среда обитания. – 2016. – №. 8 (281). – С. 22-27.
6. Гелашвили О. А., Хисамов Р. Р., Шальнева И. Р. Физическое развитие детей и подростков //Современные проблемы науки и образования. – 2018. – №. 3. – С. 50-50.
7. Грицинская В. Л., Новикова В. П., Гладкая В. С. Антропометрические показатели детей 8-14 лет в трёх городах России //Экология человека. – 2020. – №. 11. – С. 38-45.

8. Камалова Ш. М., Тешаев Ш. Ж., Хасанова Д. А. Морфометрическая характеристика параметров физического развития детей со сколиозом //Оперативная хирургия и клиническая анатомия (Пироговский научный журнал). – 2021. – Т. 5. – №. 2. – С. 26-31.
9. Кахаров З. А. и др. Антропометрические показатели физического развития у детей в Андижанской области //Universum: медицина и фармакология. – 2018. – №. 9 (54). – С. 1-5.
10. Кахаров З. А., Абдурахимов А. Х. Сравнительная характеристика физического развития детей младшего школьного возраста по регионам //Re-health journal. – 2019. – №. 4. – С. 20-25.
11. Мальков О. А., Асланханов М. А. Анализ антропометрических и функциональных показателей детей 7-12 лет, жителей г. Сургута //Здоровье населения и среда обитания. – 2019. – №. 3 (312). – С. 11-15.